

Konflikt kultury s přírodou*

Profesor Ekonomicko-správní fakulty MU Josef Šmajš (1938) se již řadu let zabývá konfliktem lidské civilizace (v jeho pojetí kultury) a přírody. Vytvořil koncept evoluční ontologie, který rozpracoval ve svých knihách *Ohrožená kultura* (1995, 1997, 2011), *Evoluční ontologie* (2003), *Filosofie – obrat k Zemi* (2008) či *Potřebujeme filosofii přežít?* (2011). Jakkoli jsou jeho práce překládány do cizích jazyků a v zahraničí ceněny (překlad *Ohrožené kultury* byl v Rusku oceněn jako nejlepší vědecká kniha roku 2011), u nás dosud nemají patřičnou rezonanci. Šmajš se proto snaží své poznatky a návrhy propagovat na konferencích a v různých periodikách. Manifestací této popularizační snahy s výrazným apelativním a varovným akcentem je i útlá publikace nazvaná *O smířování kultury s přírodou*, zahrnující čtyři rozhovory a tři dokumenty.

V úvodním slovu Šmajš právem kritizuje současná média i dnešní filosofii, jimž vytýká ignoraci „žhavých problémů dneška“. Konstatuje, že veřejnost „stále ještě netuší, kdo a čím je vlastně ohrožen“, neví, že „naše predátorská kultura už téměř jedno století vede krutou nevyhlášenou válku se Zemí, druhový existenční zápas se širším a mocnějším přírodním systémem, který bez radikální změny své strategie nemůže vyhrát“. Osvětlení tohoto boje a různých souvislostí pak obsahují čtyři zmíněné rozhovory.

První z nich má název Jak dlouho ještě? Vyšel roku 2013 v měsíčníku Podnikatel a s profesorem Šmajšem ho vedl Miloš Vávrů. Šmajš se zde kriticky vyjadřuje k poklesu vzdělanostní úrovně vysokoškolských studentů a k poměrům na vysokých školách, zejména však charakterizuje současnou ekologickou krizi. Objasňuje svůj koncept evoluční ontologie a podstatu sváru kultury s přírodou. Ho-

voří též o problematice práce a nezaměstnanosti, o našem přetrvávajícím kořistnickém vztahu k přírodě a o jejím pustošení globální kapitalistickou ekonomikou. Východisko z dnešní situace vidí v přeměně „predátorského duchovního paradigmatu kultury na paradigma biofilní“; na této transformaci by se měly podílet i reformované společenské vědy.

Druhé interview nazvané Nemůžeme růst donekonečna Josef Šmajš poskytl Davidu Povolnému, šéfredaktoru měsíčníku Muni, v němž bylo otištěno rovněž v roce 2013. Šmajš tu opět mluví o konfliktu člověka a přírody, o dopadech zamořeného přírodního prostředí na lidské zdraví. Mimo jiné poukazuje na hlubší kořeny našeho chování a v závěru kritizuje vysokoškolský vzdělávací systém zaměřený na profesní kariéry, nikoliv na „pochopení a utváření světa“.

Třetí rozhovor pojmenovaný Pojítko v dialogu mezi kulturami představuje součást bakalářské práce Nikolý Bohdanecké a je zaměřen na koncepci evoluční ontologie, na její vývoj i na dráhu jejího tvůrce. Šmajš zde osvětluje svár dvou ontických řádů – řádu přírody a řádu kultury – a znovu vyzývá k změně vzdělávacího systému, který by měl „už na nejnižší úrovni objasňovat evoluční a informační hodnotu přírody, její tvořivou subjektivitu“. Nezbytný je také dialog rozličných kultur. Posledním rozhovorem je Rozmluva s mým někdejším žákem Josefem Šmajšem, kterou vedl na stránkách revue Universitas roku 2013 docent Jiří Sedlák. Jde o interview nejkratší, tematicky soustředěné na odezvu Šmajšových prací v Rusku.

Tři avizované dokumenty tvoří Nájemní smlouva se Zemí, Deklarace závislosti, na jejímž textu se Šmajšem spolupracovalo bezmála dvacet autorů, a Jedenáct podmínek biofilního obratu kultury. Šmajš zde vždy charakterizuje povahu fatálního konfliktu kultury s přírodou, jeho

podoby a projevy, přičemž nastiňuje východiska spojená s apely a varováními. Například první dokument uzavírá těmito slovy: „Neponechá-li kultura přirozené evoluci záměrně jistou část planety, lidé nebudou moci využít rámcově biologicky stanovený čas své druhové existence.“

Publikace *O smiřování kultury s přírodou*, ilustrovaná šesti fotografiemi, svým názvem prozrazuje autorův mírný optimismus. Jestliže jednu svoji starší práci Šmajš nazval *Kultura proti přírodě* (1994) a ve

svazku *Tři hlasy* (2010) spolu s Ivanem Klímou a Václavem Cílkem uvažoval o „povaze konfliktu kultury s přírodou“, nyní přemítá o smiřování. Jde však o to, aby jeho výzvy byly vyslyšeny a začalo se jednat.

J. Poláček

* Šmajš, Josef. *O smiřování kultury s přírodou. Čtyři rozhovory a tři dokumenty*. Brno: Miloš Vávru a Masarykova univerzita, 2014, 36 s.

Redakci Universitas došlo

pokračování ze str. 54

Pavel Horák, **Role lokálních projektů v české politice zaměstnanosti. Evaluační studie projektu zaměřeného na zvýšení zaměstnatelnosti zdravotně postižených osob a osob starších padesáti let**. Masarykova univerzita. Brno 2014.

ISBN 978-80-210-7489-7.

Kniha se zabývá tematikou využívání lokálních projektů zaměstnanosti financovaných Evropským sociálním fondem v českém prostředí a jejich potenciálem zvýšit zaměstnatelnost u vybraných rizikových skupin uchazečů o zaměstnání (konkrétně je věnována pozornost zdravotně postiženým a osobám vyššího věku).

Tomáš Kaňa, **Sprachkomora in Unterricht und Forschung DaF/DaZ**. Masarykova univerzita. Brno 2014. ISBN 978-80-210-6994-7.

Monografie v němčině přináší důležité vědomosti o korpusech a korpusové lingvistice pro učitele, studenty a žáky němčiny jako cizího a druhého jazyka. Popisuje jazykové korpusy, korpusové nástroje a korpusům podobné elektronické pomůcky. Ve třinácti výzkumných studiích ukazuje krok za krokem, jak řešit dílčí jazykové problémy pomocí elektronických korpusů. Výsledky těchto studií, jakož i přehledy, které vznikly na základě dalších výzkumů, dosud nebyly publikovány a měly by podpořit korpusově řízený výzkum němčiny, kontrastivní výzkum němčiny (především s jazyky L1 klientely) a také výzkum německých volných, ale častých vazeb (tzv. „chunků“) i jejich výuku.

Kol., **Uprchlíci. Creative Help – tvůrčí dílny s lidmi se zdravotním postižením**. Masarykova univerzita. Brno 2013. ISBN 978-80-210-6616-8.

Publikace je zaměřena na prezentaci tvůrčích dílen, které byly realizovány v rámci projektu Speciální výtvarná výchova v letech 2010–2013. Text představuje teoretická východiska aktivit, které se uskutečnily v participující instituci – Správě uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky. Praktikující studenti vycházeli z dispozic a potřeb konkrétních klientů a ve vlastních tvůrčích dílnách respektovali specifika instituce. Výsledky analýzy průběhu a výstupů vybraných projektů tvoří rámec studijního programu Speciální výtvarná výchova a stávají se oporou pro profesní přípravu studentů Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty MU.

pokračování na str. 82